



NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2021

REKENINGKUNDE: VRAESTEL II

NASIENRIGLYNE

Tyd: 2 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne is opgestel vir gebruik deur eksaminators en hulpeksaminators van wie verwag word om almal 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die riglyne konsekwent vertolk en toegepas word by die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen bespreking of korrespondensie oor enige nasienriglyne voer nie. Ons erken dat daar verskillende standpunte oor sommige aangeleenthede van beklemtoning of detail in die riglyne kan wees. Ons erken ook dat daar sonder die voordeel van die bywoning van 'n standaardiseringsvergadering verskillende vertolkings van die toepassing van die nasienriglyne kan wees.

VRAAG 1 BEGROTINGS

1.1 Die Geprojekteerde Inkomstestaat word deur die bestuur vir beplanning gebruik. Bestudeer die Geprojekteerde Inkomstestaat en verduidelik of Sindi's Boutique se plan 'n suksesvolle een is of nie.

- Sindi's Boutique het beplan om 'n verlies te maak. Dit is nie 'n suksesvolle plan nie.

1.2 Beskryf wat uiteindelik met Sindi's Boutique sal gebeur indien hulle voortgaan op die pad waarop hulle is.

- Hulle sal insolvent raak.
- Hulle sal sluit.
- Die kapitaal sal geërodeer word.

1.3 Die verkope het aansienlik afgeneem sedert die inperking. **Verduidelik** 'n faktor wat hiertoe kon bygedra het **in detail**.

- Die ekonomiese afswaai beteken dat mense minder besteebare inkomste het. Hulle sal besnoei op luukshede soos duur klere.
- Laer vraag vanweë minder sosiale byeenkomste.
- Vrees om inkopies te gaan doen as gevolg van die virus en dus eerder aanlyn sal koop.

1.4 Watter twee strategieë kan Sindi implementeer om haar te help om haar onderneming weer winsgewend te maak indien jy die Geprojekteerde Inkomstestaat beskou?

- Verander wat sy verkoop om ander/goedkoper klere in te sluit.
- Besnoei uitgawes soos om 'n winkel te kry wat minder huur vra.
- Beheer debiteure beter soos om beter kredietkontroles te doen sodat sy besnoei op die oninbare skuld.
- Adverteer vir haar teikenmark, byvoorbeeld tydskrifte wat artikels het oor die matriekafskeid en troues, of wat ryk dames sal lees.
- Gebruik elektrisiteitsbesparende ligte wanneer die winkel gesluit is.
- Betaal die lening af om rente op die lening te verminder

1.5 Voltooi die Debiteure-invorderingskedge vir Februarie 2022.

Debiteure-invorderingskedge vir Februarie 2022

	Kredietverkope	Februarie
Oktober	278 000	13 900
November	296 400	177 840
Desember	362 000	36 200
Januarie	275 120	275 120 × 0,05 13 756
		Moenie bereken nie

- 1.6 Voltooi die Kontantbegroting vir Februarie 2022. Toon die berekeninge langs die toepaslike item in die Kontantbegroting.

Kontantbegroting vir Februarie 2022

Ontvangste	Moenie bereken nie
Kontantverkope	53 004
Kontant van debiteure	Moenie bereken nie
Bateverkope 7 000 – 4 230 + 120	2 890
Betalings	Moenie bereken nie
Kontantaankope van voorraad $53\,004 \times 100/20 \times 100/210 = 126\,200$ $126\,200 + 6\,500 = 132\,700$ $132\,700 \times 60/100 = 79\,620$	79 620
Betalings aan krediteure	74 100
Werknemer koste 55 020 \times 101/131	42 420
Huuruitgawe 62 700 – 13 650	49 050
Elektrisiteit	50 000
Ander 4 000 + 1 110	5 110
Leningterugbetaling	23 000
Rente op oortrekking	3 945
Kontantsurplus (tekort)	(30 495)
Banksaldo aan die begin van die maand	(200 325)
Banksaldo aan die einde van die maand	(230 820)

- 1.7 1.7.1 Wat meet die solvensieverhouding van 'n onderneming?

- Die solvensieverhouding toets die risiko van die onderneming om insolvent/bankrot te raak.
- Dit toets die vermoë van die onderneming om sy totale laste met sy totale bates te betaal.

- 1.7.2 Bereken die verwagte solvensieverhouding van Sindi's Boutique op 28 Februarie 2022.

$$\begin{aligned}
 &1\,245\,776 : (1\,254\,000 + 72\,400) + 230\,820 \\
 &1\,245\,776 : 1\,557\,220 \\
 &0,8 : 1
 \end{aligned}$$

- 1.8 Sindi oorweeg dit om Sindi's Boutique te sluit en vir bankrotskap (insolvensie) aansoek te doen. Dit beteken dat die hof al haar bates, ondernemingsbates sowel as persoonlike bates, sal verkoop om haar skuld te betaal. Sy oorweeg dit om daarna 'n nuwe aanlyn winkel te begin.

Bespreek een voordeel en een nadeel daarvan om haar winkel oop te hou of bankrotskap te verklaar, dit te sluit en aanlyn te begin. Adviseer Sindi oor wat sy moet doen en verduidelik dan die hoofrede vir jou advies.

Die voordeel daarvan om die winkel oop te hou mag nie dieselfde rede wees wat gegee word vir die nadeel daarvan om die winkel te sluit nie. Jy mag nie jou redes herhaal nie.

Hou haar winkel oop:

Voordeel

- Sy sal nie haar privaat bates verloor deur bankrotskap te verklaar nie.
- Sy het klante en 'n reputasie en sal nie van voor af hoef te begin nie – kan aanpas wat sy nou het.

Nadeel

- Hoë bokoste wat onbeheerbaar is, sal tot erger skuld en rente lei.
- Sy is diep in die skuld en indien sy nie kan verander nie, sal sy nog meer skuld maak en sy kan moontlik meer van haar persoonlike bates verloor.

Sluit haar winkel, verklaar bankrotskap en begin aanlyn:

Voordeel

- Sy sal nie skuld hê wat oor haar kop hang nie, aangesien die hof dit sal afskryf.
- Om aanlyn te verkoop sal lae koste hê en sy kan dit van die huis af bedryf. Behoort vinnig 'n wins te kan maak.
- Haar skuld sal nie net al groter word nie.
- Al meer mense sal waarskynlik aanlyn begin koop, aangesien dit die pad van die toekoms is.

Nadeel

- Sy sal klante moet wen en van voor af 'n reputasie moet opbou.
- Sy sal dalk moet leer hoe om aanlyn te bemark en nuwe vaardighede aanleer.
- Sy sal nuwe verskaffers moet kry en 'n nuwe mark moet ontwikkel.
- Sy sal haar privaat bates verloor.
- Onderneming is nie geskik vir aanlyn verkope nie.
- Webtuiste ontwerp koste en bemarking kostes.

Jou advies en verduideliking

Enige advies wat sin maak.

VRAAG 2 MAATSKAPPY-ONTLEDING

- 2.1 2.1.1 Beide Dis-Chem en Clicks verdien inkomste uit reklame namens ander maatskappye. Dit word in "Ander inkomste" opgeteken. Verduidelik deur 'n berekening te doen watter maatskappy die effektiefste was om ander inkomste in 2020 te verdien.

$$\text{Dis-Chem: } (28,67 - 22,95) / 22,95 \times 100 = 24,92\%$$

$$\text{Clicks: } (27,28 - 20,98) / 20,98 \times 100 = 30,03\%$$

OF

$$\text{Dis-Chem: } 28,67 - 22,95 = 5,72$$

$$\text{Clicks: } 27,28 - 20,98 = 6,3$$

Clicks is meer effektief.

Clicks het 'n groter verskil tussen bruto wins en totale inkomste.

- 2.1.2 Ontleed watter maatskappy die winsgewendste was. Motiveer jou antwoord met vier punte.

Clicks

- Alhoewel hul winsgrens nie so hoog was nie, het hulle meer ander inkomste verdien,
- hulle het hul uitgawes beter beheer (hul uitgawes aan verkope het met 'n fraksie gedaal teenoor Dis-Chem se uitgawes wat gestyg het)
- en hul uitgawes was minder as Dis-Chem s'n – 19,23% teenoor 23,6%.
- Clicks se bedryfswins op verkope was hoër met 2,26%
- en hul netto wins op verkope was hoër met 2,82%.
- Dit beteken dat Dis-Chem se finansieringskostepersentasie hoër was as Clicks s'n.
- Clicks se netto wins het verbeter, terwyl Dis-Chem s'n gedaal het.
- Clicks het drie keer die netto wins van Dis-Chem.

- 2.1.3 Die meeste maatskappye se winsgewendheid het gedurende 2020 aansienlik gedaal. Verduidelik die moontlike rede waarom **Clicks** se winsgewendheid gedurende hierdie tyd toegeneem het.

- Clicks kon deur die inperking bly verkoop toe die meeste maatskappye moes sluit.
- Mense het baie gesondheidsprodukte en saniteerders gekoop om te probeer gesond bly deur die pandemie.

2.2 2.2.1 Bereken die getal dae se voorraad voorhande vir **Dis-Chem** vir 2020.

$$\frac{(4\,840\,424 + 4\,339\,208) \times \frac{1}{2} \times 365}{19\,219\,000}$$

87,17 dae

2.2.2 Verduidelik hoe die verkoop van gesondheidsvoedsel die getal dae se voorraad voorhande van **Dis-Chem** sal beïnvloed. (Sal dit die tydperk langer of korter maak en waarom?)

- Verkort die tydperk
- Voedsel het 'n korter raklewe as die ander produkte wat hulle verkoop en dit sal waarskynlik in minder as 3 maande verkoop moet word.

2.2.3 Som **Clicks** se likiditeit op deur drie **gedetailleerde** punte neer te skryf. Skryf 'n gevolgtrekking wat aandui of hulle hul huidige skuld sal kan afbetaal.

- Die bedryfsverhouding is 1,2 : 1 en die vuurproefverhouding is 0,59 : 1. Dit beteken dat ongeveer die helfte van die bedryfsbates voorraad is, wat die regte balans is.
- Hul voorraadomsettempo het met 4 dae toegeneem en dit is 'n goeie tempo vir hul produkte.
- Die bedrag vir handels- en ander debiteure het baie min verander, maar word 6 dae vinniger as die vorige jaar ingevorder.
- Clicks het hoë kontantreserwes – goeie likiditeit wat onmiddellik beskikbaar is.
- Die krediteurebetalingstydperk het met 13 dae gedaal. Dit is sleg vir likiditeit, maar dit is waarskynlik omdat Clicks die kontant het om hulle gouer te betaal en kies om dit te doen.

Gevolgtrekking: Clicks sal hul huidige skuld kan afbetaal.

2.3 Dis-Chem se doel is om hul bedrywighede met 18 nuwe winkels per jaar uit te brei. Hulle verwag dat hierdie uitbreiding in die volgende finansiële jaar R370 miljoen sal kos.

2.3.1 Noem twee nadele vir **Dis-Chem** indien hulle meer aandele uitreik om hul uitbreiding te finansier.

- Hulle sal die OOKA, OOAB, VPA verwater.
- Indien hulle dividende betaal, sal dit hulle meer kos.
- Verwater huidige aandeelhouders se beheerpersentasie. Hulle kan ongelukkig wees en van hul aandele ontslae raak.
- Verwater markwaarde.

2.3.2 Bereken wat die nuwe skuld–ekwiteit-verhouding sal wees indien **Dis-Chem** hul lening met R370 miljoen verhoog.

R'000

$$\begin{array}{r} 3\,075\,932 + 370\,000 : 2\,620\,371 \\ 3\,445\,932 : 2\,620\,371 \\ 1,32 : 1 \end{array}$$

2.3.3 Bespreek of **Dis-Chem** die nuwe winkels moet finansier deur hul lening te verhoog of deur meer aandele uit te reik. Jy moet drie punte in jou antwoord bespreek.

Lening

- Alhoewel die skuld–ekwiteit-verhouding toon dat hulle hoë risiko het,
- het hulle positiewe hefboomwerking, met die 12% hoër as die 4,5% rente.
- Rente op die lening is 'n uitgawe, dus verminder hul wins en hul inkomstebelastinguitgawe. Die betaling van dividende op die aandele sal nie hul belasting verminder nie.
- Hulle sal die lening kan afbetaal en van die rente-uitgawe ontslae raak, terwyl hulle van nou af dividende op die aandele sal moet betaal.
- Die aandele sal die VPA, OOKA, OOAB verwater.

Nuwe aandele

- Hulle het reeds bankoortrekkings, dus sal dit hul likiditeit help om nie nog rente op lenings te betaal nie.
- Hulle sal die lening moet terugbetaal, maar hulle sal nie die aandele hoof terug te betaal nie.
- Hulle hoef nie dividende te betaal nie, maar hulle moet altyd die rente betaal.
- Die bank kan dalk nie vir hulle die lening gee nie, aangesien hulle 'n hoë risiko is.

2.4 Bestudeer die aandele-inligting en ekwiteit en beantwoord dan die volgende vrae:

2.4.1 Bereken die netto batewaarde vir **Dis-Chem** vir 2020.

$$\frac{2\,620\,371\,000}{860\,085\,000} = R3,05 \text{ (304,67 sent) of 305 sent}$$

2.4.2 **Dis-Chem** se aandelewaarde het aansienlik toegeneem toe hulle aan die einde van 2016 op die JSE genoteer het (dit het byna verdubbel), maar sedertdien het dit net gedaal. Verduidelik 'n waarskynlike rede waarom die aandeleprys sedertdien net gedaal het.

- Die maatskappy het nie na verwagting presteer nie, dus was die beleggers teleurgesteld en het hulle hul aandele verkoop.
- Die aandeleprys het sedert 2019 gedaal vanweë die daling in wins, geen dividende nie, dus wil die beleggers nie meer in Dis-Chem belê nie en hulle verkoop hul aandele.

2.4.3 Noem twee redes waarom Clicks se VPA baie groter is as dié van Dis-Chem.

- Clicks het 'n beter netto wins gehad.
- Clicks het minder aandele uitgereik.

2.4.4 **Dis-Chem** het besluit om nie finale dividende op 31 Augustus te verklaar nie om kontantvloei te bewaar. Verduidelik 'n punt wat hierdie besluit **ondersteun**.

- Hulle het reeds 'n bankoortrekking.
- Die toekomstige impak van die coronavirus is onseker.

2.5 Indien jy R10 000 het om aan **óf** Dis-Chem-aandele **óf** Clicks-aandele te bestee, wat sal jy koop? Bespreek drie faktore wat jou tot hierdie besluit gelei het.

Clicks

- Het beter winsgewendheid.
- Het beter opbrengs (OOAB) (VPA) (opbrengs het toegeneem).
- Dividende het toegeneem (DPA).
- Clicks het 'n beter dividend-tot-verdiens-te-verhouding.
- Het beter likiditeit.
- Markaandeelwaarde neem toe.
- Netto batewaarde neem toe.
- Enige geldige punt, byvoorbeeld dit is gevestig en het 'n goeie prestasierekord.

Dis-Chem

- Het meer groeipotensiaal.
- Die aandele bied beter waarde vir geld.
- Selfs al is die winsgewendheid en opbrengs nie so goed soos Clicks s'n nie, is dit steeds goed en dit het die potensiaal om te verbeter.
- Die netto bate waarde se persentasie het meer vermeerder as Clicks s'n.

2.6 Bespreek hoe die King-kode Dis-Chem se besluit om die prys van gesigmaskers met so 'n groot bedrag te verhoog moes beïnvloed het.

- Die King-kode verduidelik korporatiewe bestuur (etiese gedrag), dus moes hulle leiding kry oor wat eties is.
- Die King-kode verduidelik ook hoe 'n maatskappy sosiaal aanspreeklik moet wees. Hulle moes gedink het aan die impak van die prysstyging op die gemeenskap.

2.7 Dis-Chem is deur die Mededingingstribunaal skuldig bevind en met R1,2 miljoen beboet. Die Mededingingskommissie wou hulle oorspronklik met 10% van hul verkope beboet.

2.7.1 Dink jy dit sou vir die Mededingingstribunaal eties korrek gewees het om Dis-Chem met 10% van hul verkope te beboet? Verduidelik jou rede.

Nee

- Die maskers is slegs een van baie produkte en die verkope sou slegs 'n fraksie daarvan bydra.
- Om 'n boete van byna R2,5 miljard te moet betaal sou veroorsaak dat Dis-Chem 'n groot verlies ly – 'n verlies van ongeveer R2,4 miljard.
- Dit sou ook veroorsaak dat Dis-Chem die risiko loop om insolvent te raak.
- Die aandeelhouders besit Dis-Chem en dit sou hul belegging baie negatief beïnvloed.

Ja

- Uitbuiting van mense tydens 'n pandemie is oneties.
- Die standaard praktyk (reg) is dat die boete is 10% van verkope.

2.7.2 Bespreek die finansiële impak op Dis-Chem indien hul boete 10% van hul verkope sou wees. Verduidelik hoe dit hul Staat van Finansiële Posisie (die Balansstaat) sou beïnvloed.

- Hulle sou nie die geld hê om die boete te betaal nie en dit sou hul bedryfslaste verhoog en moontlik die niebedryfslaste indien hulle 'n lening nodig sou hê om die boete te betaal.
- Die netto verlies sou hul behoue inkomste heeltemal geërodeer het.

VRAAG 3 VERSOENINGS

- 3.1 Vul die ouderdomsontleding in soos dit aan die onderkant van Fun Fitness se staat van Muscle Machines sal verskyn. Ignoreer alle foute en weglatings en gebruik **slegs** die syfers wat in die staat gegee word. Toon al die syfers wat in elke blok moet verskyn. Jy hoef nie elke blok op te tel nie.

90 dae	60 dae	30 dae	Huidig
88 000 – 88 000	74 800 – 12 200	4 400 + 120 000	3 730

- 3.2 Jay het besluit om Muscle Machines as sy verskaffer te hou selfs al het Fun Fitness nie altyd die kontantvloei om binne 30 dae van staat te kan betaal nie. Ontleed of Jay die regte besluit geneem het. Gebruik syfers of berekeninge in jou ontleding.

- Fun Fitness ontvang 'n 12%-handelskorting en moet 5% strafrente betaal indien hul betaling laat is.
- Indien hulle na 90 dae moes betaal, sou 10% rente gehef word, wat beteken dat hulle slegs 'n 2%-korting sou ontvang.
- Indien Fun Fitness eers na 90 dae kan betaal, moet hulle die ander krediteure gebruik, aangesien hulle 'n 3%-handelskorting in plaas van 2% sal ontvang.
- Indien hulle in die tydperk van 60 dae kan betaal, sal hulle die ekwivalent van 'n 7%-korting ontvang wat beter is as die 3%.
- Muscle Machines het hulle ook 'n 7%-korting gegee, wat meer is as die rente wat hulle sou moes betaal. Dit sal afhang van die rente wat die ander krediteure na 90 dae sal vra om te bepaal of dit die regte besluit is of nie.

1 punt	2 punte	3 punte
Hulle het slegs die handelskorting genoem, of slegs rente, of albei maar dit nie met mekaar in verband gebring nie.	Hulle het beide die handelskorting en die rente genoem en dit met mekaar in verband gebring.	Hulle het 'n geldige gevolgtrekking gemaak.

- 3.3 Bereken die gemiddelde getal dae wat Fun Fitness neem om Muscle Machines te betaal.

$(133\ 150 + 152\ 760) \div 2 = 142\ 955$ $790\ 800 - 80\ 700 = 710\ 100$ $\frac{142\ 955}{710\ 100} \times 365 = 73,48 \text{ dae (74 dae)}$

3.4 Bereken die persentasie korting wat Muscle Machines aan Fun Fitness gegee het toe hulle betaal het. Lewer kommentaar daaroor of dit finansiële 'n goeie besluit was om aan Fun Fitness korting te verleen.

- 7%
- Muscle Machines moes nie die korting verleen het nie, omdat Fun Fitness nie binne die gespesifiseerde 30 dae betaal het nie.
- Die korting was meer as die rente wat gehef word op dieselfde skuld, dus sal Muscle Machines 2% verloor al het Fun Fitness laat betaal.

3.5 Versoen die staat wat van Muscle Machines ontvang is met hul rekening in die Krediteuregrootboek van Fun Fitness. Toon die bedrae wat op die Krediteureversoeningstaat moet verskyn en die bedrae wat in die Krediteuregrootboekrekening ingeskryf moet word.

	Krediteure- versoeningstaat	Krediteure- grootboek
Foutiewe saldo	190 730	152 760
1. Handelskorting	(14 400)	
2. Faktuur 77		(24 000)
3. Korting ontvang	Of + 6 160	(6 160)
4. EFO	(50 000)	
5. Rente	3 730 – 3 130 (600)	3 130
	Moenie bereken nie	Moenie bereken nie

3.6 3.6.1 Verduidelik die vernaamste verskil tussen die werk wat die interne ouditeur doen en die werk wat 'n eksterne ouditeur doen.

- 'n Interne ouditeur beskou die prosesse en prosedures.
- 'n Eksterne ouditeur verifieer dat die finansiële state 'n billike weerspieëling van die maatskappy se finansies is.
- OF 'n eksterne ouditeur verifieer die akkuraatheid van finansiële state, wat die aandeelhouers die versekering gee dat hulle kan steun op die inligting wat daarin vervat is.

3.6.2 Eksterne ouditeure is veronderstel om 'n objektiewe audit aan te bied. Verduidelik wat dit beteken.

- Hulle word nie toegelaat om enige verbintenis te hê met die maatskappy wat hulle ouditeer nie.
- Eksterne ouditeure is nie deel van die maatskappy nie en gee dus 'n buite opinie.

Kandidate kan voorbeelde gee van hoe hulle objektief is om te toon dat hulle verstaan wat dit beteken.

Voorbeelde:

- Hulle word nie toegelaat om aandele in die maatskappy te besit nie.
- Hulle word nie toegelaat om familie te hê wat daar werk nie.
- Hulle word nie toegelaat om geskenke te aanvaar nie.
- Hulle word nie toegelaat om sosiaal te verkeer met die direkteure/ bestuurders nie.

3.6.3 Bespreek twee prosesse waarna 'n interne ouditeur moet kyk wanneer krediteure geouditeer word.

- Die proses om die krediteureversoening op te stel.
- Die proses om die brondokumente (fakture, debietnotas, EFO's) in die joernale (KJ, KOJ, KBJ) in te skryf.
- Die proses om hierdie joernale na die grootboekrekening te pos.
- Of die krediteure binne hul bepalings betaal word.
- Verkrygingsproses – hoe hulle hul krediteure kies.

Totaal: 100 punte